

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

DELEGATURA w ŁODZI

ul. Piotrkowska 120
90-006 Łódź
tel. (0-42) 636-36-89, fax (0-42) 636-07-12
e-mail: lodz@uokik.gov.pl

RŁO-61-31(12)/08/AB

Łódź, dnia 1 grudnia 2008 r.

DECYZJA Nr RŁO 59/2008

I. Na podstawie art. 26 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939)

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, działanie Wyższej Szkoły Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, ul. Wesoła 52, 25 – 353 Kielce, polegające na bezprawnym stosowaniu:

1. we wzorcu pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach” postanowienia o treści: „Zmiana zasad płatności i wysokości czesnego oraz innych opłat związanych z odbywaniem studiów może nastąpić w formie zarządzenia rektora i nie stanowi zmiany niniejszej umowy.”,
2. we wzorcu pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach” postanowienia o treści: „W przypadku skreślenia z listy studentów z powodów innych niż niepodjęcie studiów, zwrot dokumentów nastąpi po uregulowaniu: zaległych rat czesnego i innych opłat związanych z odbywaniem studiów oraz czesnego należnego Zleceniobiorcy do końca semestru, w którym nastąpiło skreślenie z listy studentów.”,

które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego

i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.

II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 134 poz. 939)

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

nakłada się na Wyższą Szkołę Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, ul. Wesola 52, 25 – 353 Kielce **karę pieniężną** w wysokości 10 000 zł (słownie: dziesięć tysięcy złotych), płatną do budżetu Państwa, z tytułu naruszenia zakazu o którym mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie wskazanym w pkt I niniejszej decyzji.

III. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 134 poz. 939)

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

obciąża się Wyższą Szkołę Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, ul. Wesola 52, 25 – 353 Kielce, kosztami opisanego na wstępie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązuje się Wyższą Szkołę Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, ul. Wesola 52, 25 – 353 Kielce do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 23,75 zł (słownie: dwadzieścia trzy złote 75/100).

Uzasadnienie

W II kwartale 2008 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwany dalej: „Prezes Urzędu”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy działania Wyższej Szkoły Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, ul. Wesola 52, 25 – 353 Kielce (zwanej dalej: „Wyższa Szkoła Umiejętności” lub „Szkoła”) w zakresie stosowanych wzorców umów nie naruszają chronionych prawem interesów konsumentów uzasadniających podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach oraz czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (sygn. akt RŁO-405-22/08) wszczęte w związku ze skargą konsumenta. W toku tego postępowania ustalono, iż Wyższa Szkoła Umiejętności jest niepubliczną szkołą wyższą wpisaną do Rejestru Uczelni Niepublicznych i Związków Uczelni Niepublicznych pod numerem 72. Szkoła organizuje studia pierwszego oraz drugiego stopnia w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym. Uczelnia działa na terenie województwa świętokrzyskiego. W ramach prowadzonej działalności Wyższa Szkoła Umiejętności stosuje wzorce umów pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach”. Wzorce stosowane w umowach zawieranych pomiędzy konsumentami ubiegającymi się o przyjęcie na stacjonarne/niestacjonarne studia pierwszego stopnia (licencjackie) na kierunku: filologia w zakresie anglistyki, germanistyki, iberystyki, italianistyki, romanistyki oraz stosowane w umowach zawieranych pomiędzy konsumentami ubiegającymi się o przyjęcie na trzyletnie niestacjonarne studia drugiego stopnia (uzupełniające magisterskie) na kierunku: filologia, w zakresie: anglistyki; germanistyki, specjalność: językoznawstwo, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo, przekładoznawstwo, zawierają postanowienie o treści: „Zmiana zasad płatności i wysokości czesnego oraz innych opłat związanych z odbywaniem studiów może nastąpić w formie zarządzenia rektora i nie stanowi zmiany niniejszej umowy.”, które jest postanowieniem wpisanym do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks

postępowania cywilnego(zwany dalej: „rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone” lub „rejestr”) pod numerem 642.

Wszystkie wzorce pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach” zawierają postanowienie o treści: „W przypadku skreślenia z listy studentów z powodów innych niż niepodjęcie studiów, zwrot dokumentów nastąpi po uregulowaniu: zaległych rat czesnego i innych opłat związanych z odbywaniem studiów oraz czesnego należnego Zleceniobiorcy do końca semestru, w którym nastąpiło skreślenie z listy studentów.”, które jest tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 1284.

Poczynione ustalenia wskazywały, że mogło dojść do naruszenia przepisów ustawy uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W celu wyeliminowania stwierdzonej nieprawidłowości konieczne i uzasadnione było podjęcie działań administracyjnych chroniących konsumentów.

W dniu 16 lipca 2008 r. Prezes Urzędu wszczął Postanowieniem Nr 1/61-31/08 postępowanie w sprawie stosowania przez Wyższą Szkołę Umiejętności praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na godzącym w nie bezprawnym stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 cytowanej na wstępie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (zwana dalej: „ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów”) (dowód: karty nr 1-2).

Prezes Urzędu zawiadomił Szkołę o wszczęciu postępowania w dniu 16 lipca 2008 r., stosownie do art. 101 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (dowód: karta nr 3). Postanowieniem nr 2/61-31/08 z dnia 16 lipca 2008 r. Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów pisma uzyskane w toku postępowania wyjaśniającego wraz z załącznikami (dowód: karty nr 5 - 39), o czym zawiadomił Szkołę w dniu 16 lipca 2008 r. (dowód: karta nr 40).

W odpowiedzi na postawione zarzuty Szkoła w piśmie z dnia 5 sierpnia 2008 r. wyjaśniła, iż kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienie dopuszczające zmiany zasad płatności związanych z odbywaniem studiów w formie zarządzenia rektora nie jest tożsame z treścią postanowienia wpisanego do rejestru pod numerem 642. „Wskazuję, że §V ust. 6 umowy o studiowanie ma treść dopuszczającą możliwość zmiany zasad płatności i wysokości czesnego oraz innych opłat związanych z odbywaniem studiów w formie zarządzenia rektora i nie stanowi zmiany umowy. Natomiast zawsze jednak wysokość czesnego, zasady jego wnoszenia ustalane są odrębnie na każdy rok akademicki w formie pisemnego ogłoszenia i doręczenia studentom – w tym przypadku zarządzenia rektora o zmianie właśnie w ten sposób czesnego.” (dowód: karta nr 42). W odniesieniu do drugiego kwestionowanego przez Prezesa Urzędu postanowienia Szkoła wyjaśniła, iż „(...) miał on na celu zdyscyplinowanie studentów, którzy zaprzestali korzystania z usług edukacyjnych nie informując uprzednio uczelni, co utrudniało pracę nauczycielom akademickim m.in. przy ustalaniu grup ćwiczeniowych, narażało uczelnie na ponoszenie wyższych kosztów świadczonych usług niż planowane przy uwzględnieniu właśnie osób, które nie wystąpiły o skreślenie z listy studentów. Uczelnia jako zleceniodawca, oferująca możliwość kształcenia się na wybranym kierunku studiów przez zleceniodawcę, również ma prawo zapewnić warunki do należytego wykonania umowy o studiowanie i oczekiwać wywiązania się z obowiązku przez zleceniodawcę.” (dowód: karta nr 42).

Ponadto w piśmie z dnia 5 sierpnia 2008 r. Wyższa Szkoła Umiejętności podniosła, iż wzorzec umowy był przedmiotem postępowania wszczętego w dniu 19 października 2004 r. przez Prezesa Urzędu zakończonego Decyzją Nr RŁO 24/2004 z dnia 20 grudnia 2004 r., w

której nie kwestionowano takich zapisów. W związku z tym uczelnia formułując nowy wzorzec, uwzględniła wcześniej stosowane regulacje uznając je za prawidłowe, gdyż nie były one kwestionowane przez Prezesa Urzędu (dowód: karta nr 42).

Do pisma z dnia 13 października 2008 r. Wyższa Szkoła Umiejętności załączyła dokument potwierdzający przychody osiągnięte w roku 2007. Szkoła w roku 2007 osiągnęła przychód w wysokości (tajemnica przedsiębiorstwa) zł (dowód: karta nr 47).

W dniu 30 października 2008 r. Prezes Urzędu zawiadomił Wyższą Szkołę Umiejętności o zakończeniu zbierania materiału dowodowego i możliwości zapoznania się z aktami sprawy (dowód: karta nr 48).

Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach jest niepubliczną szkołą wyższą wpisaną do rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod numerem 72 (dowód: karty nr 6 – 8). Szkoła organizuje studia pierwszego, drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym (dowód: karta nr 22). Uczelnia działa na terenie województwa świętokrzyskiego (dowód: karta nr 9).

W ramach prowadzonej działalności Wyższa Szkoła Umiejętności stosuje 7 wzorców umów pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach” (dowód: karty nr 33 – 39). Wzorce te mają zbliżoną treść i są stosowane w zależności od rodzaju oraz kierunku studiów, o przyjęcie na jakie ubiega się student – konsument.

Wzorzec pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach” stosowany w umowach zawieranych pomiędzy konsumentami ubiegającymi się o przyjęcie na stacjonarne/niestacjonarne studia pierwszego stopnia (licencjackie) na kierunku: filologia w zakresie anglistyki, germanistyki, iberystyki, italianistyki, romanistyki w §V ust. 6 oraz wzorzec pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach” stosowany w umowach zawieranych pomiędzy konsumentami ubiegającymi się o przyjęcie na trzyletnie niestacjonarne studia drugiego stopnia (uzupełniające magisterskie) na kierunku: filologia, w zakresie: anglistyki; germanistyki, specjalność: językoznawstwo, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo, przekładoznawstwo w §V ust. 5 zawierają postanowienie o treści:

„Zmiana zasad płatności i wysokości czesnego oraz innych opłat związanych z odbywaniem studiów może nastąpić w formie zarządzenia rektora i nie stanowi zmiany niniejszej umowy.” (dowód: karty nr 33 i 34).

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów”) w wyroku z dnia 5 października 2005 r. (sygn. akt XVII Amc 20/05) uznał za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści:

„Wysokość opłat wymienionych w p. a, b, d ustala Rektor i podaje w formie zarządzenia do wiadomości, przed rozpoczęciem roku akademickiego”.

Postanowienie to zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone w dniu 3 kwietnia 2006 r. pod numerem 642.

Wszystkie wzorce pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach” w §VI ust. 4 zawierają postanowienie o treści:

„W przypadku skreślenia z listy studentów z powodów innych niż niepodjęcie studiów, zwrot dokumentów nastąpi po uregulowaniu: zaległych rat czesnego i innych opłat związanych z odbywaniem studiów oraz czesnego należnego Zleceniobiorcy do końca

semestru, w którym nastąpiło skreślenie z listy studentów.” (dowód: karty nr 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39).

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 5 września 2006 r. (sygn. akt XVII Amc 120/05) uznał za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści:

„Student uiszczający czesne w ratach, w sytuacjach określonych w pkt 17 Regulaminu - tj. rezygnacji ze studiów w WSDG lub niepodjęcia studiów albo skreślenia z listy studentów zwrot opłat nie przysługuje - zobowiązany jest do uregulowania całej kwoty czesnego należnego za semestr, w którym nastąpiło zakończenie nauki”

Postanowienie to zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone w dniu 30 listopada 2007 r. pod numerem 1284.

Wyższa Szkoła Umiejętności w roku 2007 osiągnęła przychód w wysokości (tajemnica przedsiębiorstwa) zł (dowód: karta nr 47).

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Natomiast ust. 3 ww. artykułu stanowi, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Przepis art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zawiera otwarty katalog działań stanowiących praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów. Ustawodawca wskazuje w pkt 1 tego przepisu, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Stwierdzenie praktyki określonej w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wymaga wykazania, że spełnione zostały łącznie trzy przesłanki:

- 1) działanie przedsiębiorcy,
- 2) noszące znamiona bezprawności, polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,
- 3) godzące w zbiorowy interes konsumentów.

Ad 1)

Art. 4 pkt 1 lit. a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów określa przedsiębiorcę jako osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej.

Wyższa Szkoła Umiejętności działa w oparciu o ustawę z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. nr 164 poz. 1365 z późn. zm.) i jest wpisana do rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod numerem 72. Zgodnie z przepisem art. 29 ust. 1 powyższej ustawy uczelnia niepubliczna uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisania do rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych prowadzonego przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Tym samym Wyższa Szkoła Umiejętności jest osobą prawną. Jej przedmiotem działalności jest edukacja, której świadczenie, należy uznać za usługę o charakterze użyteczności publicznej.

Uzasadniając to stwierdzenie należy przywołać wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 lutego 2003 r., sygn. akt XVII Ama 36/02, w uzasadnieniu którego Sąd stwierdza m.in., że przedmiotem działania szkoły niepublicznej są usługi o charakterze użyteczności publicznej, tj. edukacja. Ta wykładnia odpowiada z kolei przepisowi art. 4 ust. 1 lit. a definiującego na użytek ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów pojęcie przedsiębiorcy. Warto również zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie kwalifikowano uczelnię niepaństwową jako przedsiębiorcę lub podmiot prowadzący działalność gospodarczą (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 1999 r., II CKN 451/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 36; z dnia 29 maja 2001 r., I CKN 1217/98, OSNC 2002, nr 1, poz. 13; postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2002 r., IV CKN 1667/00, OSNC 2003, nr 5, poz. 65; uchwała SN z dnia 6 listopada 2002 r., III CZP67/02, OSNC2003 Nr 7-8, poz. 102).

W związku z tym pierwsza przesłanka art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów została spełniona.

Ad 2)

Bezprawność jest to sprzeczność zachowania z przepisami prawa oraz z zasadami współżycia społecznego. Chodzi więc o sprzeczność z szeroko rozumianym porządkiem prawnym jako całością. Pojęcie porządek prawny obejmuje nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej, a także nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych określanych jako zasady współżycia społecznego. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, niezależnym od wystąpienia szkody, czy od zamiaru podmiotu dopuszczającego się działań bezprawnych. Przy ocenie bezprawności rozważenia wymaga kwestia, czy czyn był zgodny, czy też niezgodny z obowiązującymi zasadami porządku prawnego tj. normami prawa powszechnie obowiązującego a także z nakazami i zakazami wynikającymi z zasad współżycia społecznego.

Jak zostało wykazane powyżej, przepis art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zawiera przykładowy katalog praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Stosownie do ww. przepisu, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Na mocy art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego (zwany dalej również: „k.p.c.”) Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest obowiązany przesyłać Prezesowi Urzędu odpis każdego prawomocnego wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Na podstawie takich wyroków, Prezes Urzędu jest zobowiązany do prowadzenia rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, stosownie do art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Przepis art. 479⁴⁵ § 3 k.p.c. ustanawia zasadę jawności tego rejestru. Oznacza ona, że rejestr jest dostępny dla każdego zainteresowanego, czyli każdy ma do niego prawo wglądu. Skutkiem formalnej jawności rejestru jest niemożność zasłaniania się nieznajomością dokonanych w nim wpisów. W rejestrze tym przytacza się treść postanowień wzorców umowy uznanych przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone.

Zakaz stosowania postanowień wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. dotyczy nie tylko tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu zapadł wyrok w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, lecz również innych przedsiębiorców. Z treści art. 479⁴³ k.p.c. wynika, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyrokach z dnia

29.09.2005 r., sygn. akt VI Aca 381/05 i z dnia 16.11.2005 r., sygn. akt VI Aca 473/05 stwierdził, że : „*Celem postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone jest tzw. abstrakcyjna kontrola wzorców, dokonana w oderwaniu od konkretnej umowy, zaś wyrok uwzględniający powództwo przez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazanie ich stosowania ma, zgodnie z art. 479⁴³ k.p.c. od chwili wpisania do odpowiedniego rejestru, skutek także wobec osób trzecich – uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2003 r. III CZP 95/03(OSNC 2005/2/25)*”.

Ponadto, zakaz stosowania niedozwolonych postanowień wpisanych do ww. rejestru dotyczy także postanowień podobnych. Przedsiębiorcy stosują bowiem postanowienia, których istota jest taka sama, lecz konstrukcja gramatyczna, szyk wyrazów w zdaniu są różne. W związku z tym, zakazane jest też stosowanie postanowienia, którego zakres jest tożsamy z zakresem postanowienia wpisanego do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Nie jest konieczna dokładna, literalna identyczność tych postanowień. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (Sygn. akt III SZP 3/06) wskazał, że jeżeli Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uzna określoną klauzulę za niedozwoloną w wyniku przeprowadzonej kontroli abstrakcyjnej i zostanie ona wpisana do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 23 ust. 2 pkt 1 ustawy o okik dopuszcza się każdy z przedsiębiorców, który wprowadza do stosowanych klauzul zmiany o charakterze kosmetycznym, polegające np. na przestawieniu szyku wyrazów lub zmianie użytych wyrazów, jeżeli zmiany te nie prowadzą do zmiany istoty klauzuli. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. III SZP 03/06) za podstawę uznania tożsamości klauzul przyjął „wywieranie takiego samego skutku”. Natomiast Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 25 maja 2005 r. (sygn. akt XVII Ama 46/04) wskazał, że dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwolonym postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 5 października 2005 r. (sygn. akt XVII Amc 20/05) uznał za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści: „*Wysokość opłat wymienionych w p. a, b, d ustala Rektor i podaje w formie zarządzenia do wiadomości, przed rozpoczęciem roku akademickiego*”. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone w dniu 3 kwietnia 2006 r. pod numerem 642.

Wyższa Szkoła Umiejętności stosuje postanowienie o treści: „*Zmiana zasad płatności i wysokości czesnego oraz innych opłat związanych z odbywaniem studiów może nastąpić w formie zarządzenia rektora i nie stanowi zmiany niniejszej umowy*”.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku z dnia 5 października 2005 r. wskazał, że umowa wiążąca studenta i szkołę ma charakter umowy ciągłej i podlega rygorom umów konsumenckich określonym w art. 384 i 384¹ Kodeksu cywilnego. Zgodnie z ich treścią ustalony przez jedną ze stron wzorec umowy, wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przy zawarciu umowy. Nie dotyczy to tylko umów zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. Dotyczy to również zmiany wzorca umowy w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym, jeżeli druga strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie. Kwestionowane postanowienie jest niezgodne z w/w przepisami, a przyjęty w nim sposób powiadamiania

studenta o wysokości opłat poprzez wydanie zarządzenie Rektora nie stanowi gwarancji, iż ta informacja z pewnością do niego dotrze.

Postanowienie stosowane przez Szkołę oraz postanowienie wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pomimo różnic w literalnym brzmieniu mają tożsamy cel i skutek. Celem tych postanowień jest możliwość zmiany wysokości opłat związanych ze studiowaniem w formie zarządzenia rektora oraz zwolnienie się z obowiązku doręczenia tej informacji każdemu ze studentów. Zaś skutkiem ich stosowania może być pozbawienie konsumenta – studenta możliwości wypowiedzenia umowy, a więc pozbawienia uprawnień, które gwarantują przepisy prawa.

Stosownie do art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365 ze zm.), warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej. Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach w zakresie opłat związanych z odbywaniem studiów rozróżnia czesne – którego wysokość oraz zasady jego wnoszenia są ustalane odrębnie na każdy rok akademicki, o czym uczelnia zawiadamia studentów w formie pisemnego ogłoszenia i doręczenia studentom – oraz inne opłaty związane z odbywaniem studiów, których wysokość i zasady wnoszenia przez studentów są określone w „Regulaminie opłat pobieranych przez Wyższą Szkołę Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach”, który jest ogólnie dostępny dla studentów. Zgodnie z art. 99 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, zasady pobierania i wysokość opłat w uczelni niepublicznej określa organ wskazany w jej statucie. Ponadto, przy ustalaniu wysokości opłat znajduje zastosowanie przepis § 20 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. z 2006 r. Nr 224, poz. 1634), zgodnie z którym, opłaty za wydanie określonych dokumentów – legitymacji studenckiej, indeksu i ich duplikatów, dyplomu ukończenia studiów, jego duplikatu oraz dodatkowego odpisu dyplomu w tłumaczeniu na język obcy oraz dokumentu stwierdzającego ukończenie studiów podyplomowych i jego duplikatu – uczelnia pobiera w wysokości zgodnej z poniesionymi kosztami ich wykonania, nie wyższej jednak niż w wysokości wskazanej w tym rozporządzeniu. Statut Wyższej Szkoły Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach wskazuje, iż określanie zasad i wysokości opłat pobieranych w uczelni należy do rektora. Zgodnie z Regulaminem opłat pobieranych przez Wyższą Szkołę Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, wprowadzonym zarządzeniem rektora Szkoły, uczelnia pobiera m.in. następujące dodatkowe opłaty związane z odbywaniem studiów: opłaty związane z procesem dydaktycznym (m.in. opłata za różnice programowe wyznaczone przez dziekana, opłata za powtarzanie przedmiotu, semestru studiów); opłaty związane z wystawianiem indeksu, legitymacji studenckiej, elektronicznej legitymacji studenckiej i ich duplikatów, zaświadczeń i innych dokumentów; opłaty związane z ukończeniem studiów (m.in. opłata za przedłużenie terminu złożenia pracy dyplomowej, opłata za egzamin dyplomowy, za wydanie dyplomu ukończenia studiów wraz z dwoma odpisami i suplementem do dyplomu).

Jak zostało wskazane powyżej, Wyższa Szkoła Umiejętności, wśród pobieranych opłat, rozróżnia czesne oraz opłaty dodatkowe związane z odbywaniem studiów. O ile, stosownie do § IV ust. 3 wzorca umowy u studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, uczelnia zawiadamia studentów o wysokości czesnego oraz zasadach jego wnoszenia, nie później niż dwa miesiące przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego w formie pisemnego ogłoszenia i doręczenia studentom, o tyle, w przypadku innych opłat związanych z odbywaniem studiów – wskazanych wyraźnie w regulaminie opłat – Szkoła nie zawiadamia studentów o obowiązującej wysokości opłat w formie pisemnego doręczenia. Zgodnie z § IV ust. 5 wzorca umowy o studiowanie w Wyższej Szkole

Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, wysokość i zasady wnoszenia przez studentów innych opłat związanych z odbywaniem studiów są określone w „Regulaminie opłat pobieranych przez Wyższą Szkołę Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach” – ustalonym w drodze zarządzenia przez rektora Szkoły – który jest ogólnie dostępny dla studentów. Przyjęty przez Wyższą Szkołę Umiejętności zapis o ogólnodostępności regulaminu określającego wysokość opłat związanych z odbywaniem studiów nie stanowi gwarancji, iż informacja o zmianie wysokości tych opłat z pewnością dotrze do studentów i jest to niezgodne z przepisami art. 384 i 384¹ k.c.

W ocenie Prezesa Urzędu stosowane przez Szkołę we wzorcach umów postanowienie o treści: *„Zmiana zasad płatności i wysokości czesnego oraz innych opłat związanych z odbywaniem studiów może nastąpić w formie zarządzenia rektora i nie stanowi zmiany niniejszej umowy”* w kontekście całej umowy oraz wszelkich innych dokumentów regulujących opłaty pobierane przez Wyższą Szkołę Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach, jest tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 642.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 5 września 2006 r. (sygn. akt XVII Amc 120/05) uznał za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści: *„Student uiszczający czesne w ratach, w sytuacjach określonych w pkt 17 Regulaminu - tj. rezygnacji ze studiów w WSDG lub niepodjęcia studiów albo skreślenia z listy studentów zwrot opłat nie przysługuje - zobowiązany jest do uregulowania całej kwoty czesnego należnego za semestr, w którym nastąpiło zakończenie nauki”*. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone w dniu 30 listopada 2007 r. pod numerem 1284. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku wskazał, że zapis taki przyznaje szkole nadmierną przewagę w stosunku umownym, ze względu na to, iż nakłada na studenta obowiązek uiszczenia pełnej opłaty czesnego za semestr, bez względu na moment odstąpienia przez niego od umowy i na zakres wykonanych przez szkołę świadczeń. W ocenie Sądu zasadnym jest fakt obciążenia studenta kosztami z tytułu czesnego za okres w którym faktycznie pobierał naukę, a szkoła świadczyła na jego rzecz usługi edukacyjne. Natomiast po odstąpieniu przez studenta od umowy obciążanie go kosztami dalszej nauki jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza jego interesy, prowadzi do niesymetrycznego rozkładu praw i obowiązków poprzez przyznanie dogodniejszej pozycji kontrahentowi.

Jednocześnie należy wskazać, iż Wyższa Szkoła Umiejętności stosuje postanowienie o treści: *„W przypadku skreślenia z listy studentów z powodów innych niż niepodjęcie studiów, zwrot dokumentów nastąpi po uregulowaniu: zaległych rat czesnego i innych opłat związanych z odbywaniem studiów oraz czesnego należnego Zleceniobiorcy do końca semestru, w którym nastąpiło skreślenie z listy studentów.”*. W oparciu o zakwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienie, Szkoła może żądać od studenta opłaty za semestr, w którym nastąpiło skreślenie studenta z listy studentów, niezależnie czy skreślenie nastąpiło na początku, w trakcie czy też na koniec semestru, a student jest zobowiązany do zapłaty czesnego i innych opłat związanych z odbywaniem studiów za semestr w pełnej wysokości, co prowadzi do niesymetrycznego rozkładu praw i obowiązków poprzez przyznanie dogodniejszej pozycji przedsiębiorcy – Szkole. Podkreślenia wymaga fakt, iż Szkoła – aby wyegzekwować nałożony na studenta obowiązek zapłaty określonych powyżej opłat – dodatkowo uzależniła zwrot dokumentów studenta od spełnienia powyższego obowiązku.

W ocenie Prezesa Urzędu postanowienie stosowane przez Wyższą Szkołę Umiejętności w Kielcach oraz postanowienie wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 1284 są tożsame. Każde z tych postanowień

nakłada na studenta obowiązek uiszczenia pełnej opłaty czesnego za semestr, bez względu na moment utraty przez niego statusu studenta danej uczelni i na zakres wykonanych przez szkołę świadczeń. W okolicznościach niniejszej sprawy podkreślenia wymaga również fakt, iż zarówno Szkoła, której został postawiony zarzut w przedmiotowym postępowaniu, jak i przedsiębiorca, który stosował we wzorcu umowy postanowienie uznane za niedozwolone na mocy ww. wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (pierwotny adresat postanowienia uznanego za niedozwolone), prowadzą działalność gospodarczą na rynku usług edukacyjnych.

Konsekwencją stosowania przez Wyższą Szkołę Umiejętności postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest wprowadzenie do obrotu postanowień bezwzględnie zakazanych. Tym samym, w ocenie Prezesa Urzędu, stosowanie przez Spółkę postanowień wskazanych w sentencji decyzji jest bezprawne.

W związku z powyższym, stwierdza się, że druga przesłanka art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów została spełniona.

Ad 3)

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów jest spełniona, gdy działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy godzi w interesy konsumentów jako zbiorowości. Przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiują pojęcia zbiorowego interesu konsumentów. Przepis art. 24 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi jedynie, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku - konsumentów, których nie da się zindywidualizować.

W przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem praw nieograniczonej i nieokreślonej liczby konsumentów, którzy zapoznali się, bądź mogli zapoznać się z postanowieniami wzorców pn. „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach”, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i zawarli, bądź mogli zawrzeć umowę na świadczenie tych usług z Wyższą Szkołą Umiejętności. Oferta usług edukacyjnych świadczonych przez Szkołę jest adresowana do z góry nieokreślonej liczby konsumentów. Stosowanie przez Szkołę zarzucanej praktyki wobec niemożliwej do zidentyfikowania liczby konsumentów wypełnia przesłankę naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Nie ma tutaj żadnych wątpliwości, że bezprawne działanie Szkoły nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny, lecz może naruszać uprawnienia nieograniczonego kręgu konsumentów, których sytuacja jest identyczna.

W związku z tym trzecia przesłanka art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów została spełniona.

W toku postępowania Wyższa Szkoła Umiejętności podniosła, iż wzorzec umowy był przedmiotem postępowania wszczętego w dniu 19 października 2004 r. przez Prezesa Urzędu zakończonego Decyzją Nr RŁO 24/2004 z dnia 20 grudnia 2004 r., w której nie kwestionowano takich zapisów. W związku z tym uczelnia formułując nowy wzorzec, uwzględniła wcześniej stosowane regulacje uznając je za prawidłowe, gdyż nie były one kwestionowane przez Prezesa Urzędu. Prezes Urzędu zwraca uwagę, iż kwestionowane w niniejszym postępowaniu postanowienia zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone w dniu 3 kwietnia 2006 r. (pierwsze z kwestionowanych postanowień) oraz w dniu 30 listopada 2007 r. (drugie z kwestionowanych postanowień). W

związku z tym postanowienia te nie mogły być kwestionowane w toku postępowania wszczętego przez Prezesa Urzędu w dniu 19 października 2004 r., gdyż bezwzględny zakaz ich stosowania powstał już po zakończeniu tego postępowania.

Stąd należało orzec jak w pkt I sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Przepis ten stanowi podstawę i górną granicę ustalenia kary dla Szkoły, która w roku rozliczeniowym 2007 r. osiągnęła przychód w wysokości (tajemnica przedsiębiorstwa) zł. W związku z powyższym maksymalna kara może wynieść (tajemnica przedsiębiorstwa) zł.

Ustawa nie zawiera zamkniętego katalogu przesłanek, od których uzależniona jest wysokość kar nakładanych na przedsiębiorców. W art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przykładowo jedynie wskazano, iż przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, Prezes Urzędu winien wziąć pod uwagę okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Ponadto orzecznictwo wskazuje, że w przypadku kar przesłankami, które należy brać pod uwagę, są: potencjał ekonomiczny przedsiębiorcy, skutki praktyki dla konkurencji lub kontrahentów, dopuszczalny poziom kary wynikający z przepisów ustawy oraz cele, jakie kara ma osiągnąć (por.: wyrok Sądu Najwyższego z 27.06.2000 r., sygn. akt I CKN 793/98).

Na wysokość kary w przedmiotowej sprawie mają wpływ okoliczności „łagodzące”, tj. współpraca Szkoły z Prezesem Urzędu w toku powadzonego postępowania oraz lokalny zasięg prowadzonej działalności.

W okolicznościach niniejszej sprawy zauważyć należy, że rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest jawny, powszechnie dostępny i publikowany na stronie internetowej Urzędu: www.uokik.gov.pl. Zakaz stosowania postanowień wzorców umowy wpisanych do wskazanego rejestru nie budzi żadnych wątpliwości. Ponadto okolicznościami „obciążającymi” są naruszenie przez Wyższą Szkołę Umiejętności przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie po raz pierwszy oraz fakt, iż kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienia naruszały bezpośrednio ekonomiczne interesy konsumentów.

W opinii Prezesa Urzędu nałożona kara powinna spełniać przede wszystkim funkcję prewencyjną, tak aby zapobiec w przyszłości naruszeniom przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu, taki charakter będzie miała kara w wysokości 10 000,00 złotych.

Stąd należało orzec jak w pkt II sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jeżeli w wyniku postępowania Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Przedmiotowe postępowanie w sprawie stosowania przez Wyższą Szkołę Umiejętności praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wykazało, iż Szkoła dopuściła się stosowania praktyk, o których mowa powyżej. Prezes Urzędu uznał – w zakresie określonym w pkt I sentencji decyzji – działanie Szkoły za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Kosztami niniejszego postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa Urzędu ze stroną postępowania – Wyższą Szkołą Umiejętności.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia oraz stosownie do art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zgodnie z którym Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie, postanowiono obciążyć Szkołę kosztami niniejszego postępowania w wysokości 23,75 zł (słownie: dwadzieścia trzy złote 75/100).

Stąd należało orzec jak w pkt III sentencji decyzji.

Stosownie do art. 112 ust. 3 ustawy o okik, karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji Prezesa Urzędu do Narodowego Banku Polskiego, Oddział Okręgowy w Warszawie, na rachunek Nr 51101010100078782231000000 .

Koszty niniejszego postępowania należy uiścić do Narodowego Banku Polskiego, Oddział Okręgowy w Warszawie, na rachunek Nr 51101010100078782231000000

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o okik w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Łodzi.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w pkt III sentencji niniejszej decyzji, stosownie do treści art. 81 ust. 5 ustawy o okik w związku z art. 479²⁸ § 1 pkt 2 k.p.c., należy wnieść zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Łodzi.

Z upoważnienia
Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów
Dyrektor Delegatury
Barbara Romańczak-Graca

Otrzymuje:

Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach
ul. Wesoła 52
25- 353 Kielce